Reiselivrettleiar 2008

Eit resultat av arbeid knytt opp mot reiselivsprosjekt i 2006-2007

Til bruk for alle som vil setje i gong med reiselivsaktivitet i Finnøy kommune

Finnøy Næringshage i samarbeid med Finnøy kommune 2008

Reiselivsrettleiaren:

Innleiing

Kor lang tid tok det å bygge Rom? Å bygge opp ei verksemd kan verke overveldande med det første, men med ein stein av gangen har du til slutt eit hus som er solid og tåler *uver* og *godvêr*.

Del 1:
Inspirasjon

Denne rettleiaren skal stå som ei sjekkliste for deg som ønsker å bygge opp eit reiselivsanlegg eller som treng å revitalisere allereie eksisterande anlegg.

Del 2:

a) Å starte eigen verksemd

I den fase som du nå er i er det viktig å få ein oversikt i noko som kan virke ganske uoversiktlig. Denne rettleiaren kan vere ei hjelp til å få strukturera dine planar og hjelpe deg frem til å ta ei avgjersle. Ein må vekte for og i mot på vektskåla.

Eit menneske kan betrakta eit glas halvt med vatn i på ulike måtar; den eine vil sei at glaset er *halvtomt*, den andre vil seie at det er *halvfullt*. Men begge to snakkar om det same glaset med vatn, sjølv om det ikkje høyrest slik ut. Og så forskjellig kan ein sjå på dei same utfordringane med ulik innstilling.

- utfordringane/ vanskane
    - ”det kjekke” med det å drive for seg sjølv
    - vurdere desse mot kvarandre
    - ja/ nei
    - risiko – gevinst
    - gje og ta
    - ein må ha tolmod
    - optimist
    - realisera sine eigne drøymar

Skal ein vere sjølvstendig næringsdrivande så krev det at ein må forholda seg til mange krav og reglar av ulike slag.

Ringverknad

Prosessen som det inneber å finne ut om ein ønskjer å starte eigen verksemd kan samanliknast med eit reknestykke der du sjeldan kjem ut i null. Eller i det heile tatt om du finn noko svar, der er ofte ein ukjend verdi, ein x eller ein y. Det er veldig viktig å innhente alt av informasjon ein treng. Vurder alle fakta og legg så til ein god porsjon intuisjon og magekjensle før du tek di avgjersle.

Gjennom Soria –Moria erklæringa er distrikta og landbruket blitt gitt ei sentral rolle i utviklinga av ein nasjonal reiselivsstrategi.

- skreddarsydde tenester
- unike og gode opplevingar
- idealisme og hobby
- genuine natur og kulturopplevingar å syne fram
- kan ofte vere ein utfordring å vere ein småskala- aktør og på same tid forholda seg til lav lønnsemd
- ivaretakar av kulturlandskap
- m.m.

b) Det spesielle ved reiselivsnæringa

Reiselivsnæringa er ei næring som spesielt må tilpassa seg etter kundens behov. Dette betyr at du heile tida må ha i tankane kva din gjest treng og du skal helst ha den kunnskapen før gjesten rekk å tenke over behovet sjølv. Ellers er næringa:

- ein av dei største i verda.
- sesongprega
- somme periodar må ein rekne med å stå på døgnet rundt mens andre periodar gir større personleg fridom
- kundar med store forventningar
- møte med andre kulturar
- etterspørsel styrt av trendar i marknadene som ein lokalt har liten kontroll over
- spanande
- vertskapsrolla står sentralt
- menneskelig kunnskap
- ein må vere morgonfugl, eller ofte begge deler
- nattmenneske
- ha sosiale evner
- like å treffe nye menneske
- takle stress positivt
- kunne framandspråk eller ønske å lære
- kunne mekle i konfliktar
- vere karismatisk
- du får treffe glade menneske i feriemodus men også menneskjer i tyngre livsfasar

Del 3:

a) Gjennomgang av eige etableringsgrunnlag – nødvendige føresetnadar

Ei SWOT –analyse kan vere hendig å gjennomgå, ei SWOT –analyse består av styrker, svakheiter, muligheiter og truslar. Ei slik analyse er eit svært nyttig verktøy for å oppnå større forståelse og kunne treffe beslutninger for alle slags situasjonar i næringsliv og organisasjonar av alle slag. Tenk igjennom kva som er dine sterke eigenskapar, og ikkje minst korleis du kan kompensera for dine svakare eigenskapar. Nokon ting å tenke gjennom. Tenk for eksempel gjennom disse punkta:

- nettverksbygging: personlege kontaktar er alltid viktige.
- bevisst kva kvalitetar du sit på
- eigenkapital?
- erfaringsbakgrunn
- utdanningsbakgrunn
- kompetanse
- bygningsmasse
- nødvendige lokalitetar
- marknad

Døme på **SWOT**– analyse, skjematisk:

Styrker	**Svakheiter**
• naturperle • samarbeid m. xxxx • godt rykte • særeige konsept • tilgang på råvarer sjølv	• for få overnattingsplassar • tilgjengeleg • begrensa eigenkapital • røde tal • veravhengig
Mulegheiter	**Truslar**
• lage overnattingsplassar ute • framtidas turistar søker det som er vankeligere tilgjengeleg • lage festival på plassen • søke om midlar sjå innovasjon Norge	• strengare regelverk • miljøeffekt • sesongavhengig etterspurnad • negativ publisitet • for mange festivalar i Ryfylke

Tidsaspektet må og takast med: Fortid – Framtid
På grunnlag av SWOT – analysen kan ein utarbeida eit tiltaksprogram som kan vere til hjelp ved utforming av ein forretningsplan som er neste punkt på lista.

b) Forretningsplan

Ein forretningsplan er mange ting. Og det fins ikkje noko fasitsvar på kva den må innehalde. Ein plan av dette slaget er eit dokument som beskriver din forretnings –idé og korleis du har tenkt å drive di verksemd. Det er viktig å sjå på forretningsplanen som eit levande dokument. Det vil seie marknad, omgivnad og rammevilkår endrar seg. Kva kan ein gjere då? Det paradoksale er at det er viktig å setje seg ambisiøse mål, men det er like viktig å vere realistisk. Forsøk å utvikle ein forretningsplan som kan takle plutselege endringar.

Det tilrådas at ein utarbeidar ein forretningsplan for si verksemd som kan nyttast både ved oppstart og i sjølve driftsperioden. Det kan vere lurt å gjere bruk av rådgjevarar innan bedriftsetablering i denne fasen. Forretningsplanen skal vere ditt verktøy frå etablering og fram i tid så det er viktig at denne planen er realistisk, konkret og målbar. La SWOT –analysen ligge som grunnlag når du startar arbeidet. Få eit overblikk over:

- målsetting
- marknadssamandrag
- mulegheiter
- forretningskonsept/ strategi verksemda er basert på
- konkurranse: konkurransefortrinn og moglege konkurrentar
- langsiktige mål og målsetjingar
- økonomisk plan: definering av økonomimodell og prisføresetnadar
- ressurskrav i forhold til personale, teknologi, økonomi, produkt, tenester, etc.
- risiko og gevinst
- nøkkelproblem: på kort og lang sikt
- finansiering

Eksempel på Forretningsplan:

Ein forretningsplan kan innehalde:

1. Forretningsidé
Beskriv din ide slik *du* ser det for deg. Beskriving av ditt produkt/ teneste. Kvifor vil *du* greie å gjennomføre dette og kvifor vil *du* gjennomføre dette? Kva nettverk, kompetanse og motivasjon har *du*?
2. Personopplysningar
Korte fakta om personane som er involvert i bedrifta
3. Produkt/teneste og produksjon
Kva sel du? Korleis skal du lage produktet/ organisere tenesta?
4. Marknad
Kven er potensielle kundar? Marknadsføring og bestemte målgrupper. Kven er dine konkurrentar? Parallelle eller identiske produkt/ tenester?
5. Marknads- og salsaktivitetar
Korleis gå fram for å gjere dine produkt/ tenester kjent for ein marknad? Kvifor vil kundane kjøpe ditt produkt/ tenestar?

6. Økonomi

Kva midlar rår du over sjølv?

7. Kapitalbehov og finansiering

Kva er det reelle behovet for kapital og korleis skal du dekke dette behovet?

8. Organisering og administrasjon av bedrifta

Korleis ser du for deg at bedrifta skal driftast? Der er fleire ulike perspektiv å gå etter. Dette kan nesten samanliknast med filosofi.

Vedlegg:
Kan vere lurt å ha med:

Produkt-/marknadsoversikt
Handlingsplan
Oppsummert forretningsplan

Eksempel på budsjett:
1. Investeringsbudsjett: kor mye som må investerast i kva for å realisera forretningsideen
2. Driftsbudsjett: forventa omsetning, kostnadar og resultat det første året
3. Likviditetsbudsjett: korleis inntekter og utgifter fordelar seg over tid.

Finansielle stønadsordningar
Innovasjon Noreg og Forskingsrådet. Et samarbeid mellom Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA, linken finn du under her:
http://www.innovasjonstjenester.no/
Relevante tjenester:
Stipend til etablerere og oppfinnere
Forskningsparker
Nettverkskreditt
Kunnskapsparker
Næringshager
Industri-inkubator
Inkubatorer

Oversikt over rådgjevingstenester

- www.skape.no
- www.etablerer.no
- www.adekvat.no
- www.bedin.no
- www.nbg-nett.no (gardsturisme)

Del 4:
Heng du ennå med?

Kunnskap er makt. Nå er det den rette tida til å tilegna seg meir kunnskap om korleis du skal gå fram og forholda deg til den offentlege forvaltninga. Dersom kapitla du nå har lese føre til ei avgjersle om å starta opp, så start med å gjere deg kjent med følgjande:

Figuren viser de formelle muligheter / alternativer loven gir for å gå fra kommuneplan til gjennomføring av tiltak

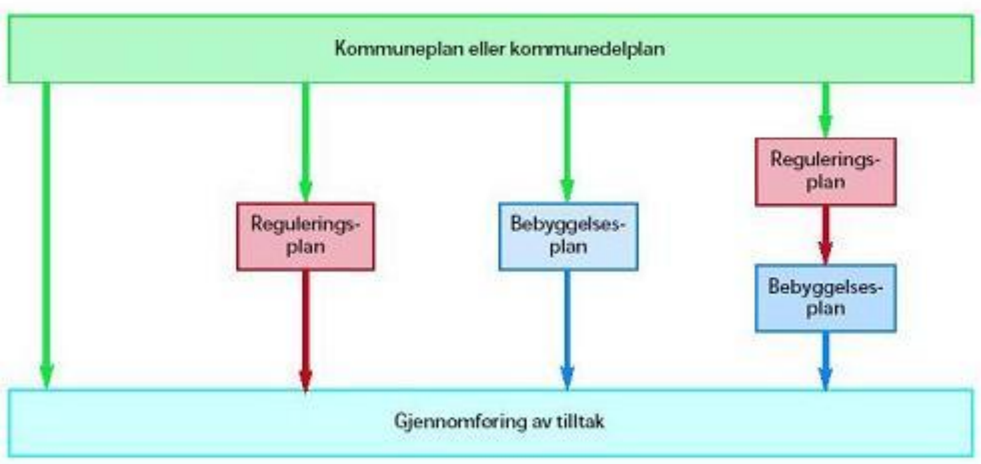

- kva er kommuneplan?
Ein kommuneplan er eit styringsdokument. I henhold til plan- og bygningsloven skal kommunene kvart fjerde år utarbeide ein kommuneplan. Innhaldet i kommuneplanlegginga er vidt formulert i plan- og bygningsloven:

"Kommunene skal utføre en løpende kommuneplanlegging med sikte på å samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utvikling innenfor sine områder" (pbl § 20-1).

Kommunene har stor fridom til å organisere planprosessen og velgje tema for planarbeidet. Loven krev at kommuneplanen inneheld ein langsiktig del og ein kortsiktig del. Den langsiktige delen omfattar mål for utvikling i kommunen, retningslinjer for sektoranes planlegging samt ein arealdel for forvaltning av areal og andre naturressursar. Den kortsiktige delen skal omfatta eit samordna handlingsprogram for sektoranes virke dei nærmaste åra.

I kommuneloven krevas det at kommunane utarbeider ein fireårig økonomiplan, som rullerast i forbindelse med den årlege budsjettbehandlingen. Plankravene i plan- og bygningsloven og kommuneloven danner til saman det plansystemet som kommunane skal utforme sin planlegging innanfor.

1. Arealdel
2. Tekstdel

- kva er ein kommuneplans arealdel?

Kommuneplanens *arealdel* er ein oversiktsplan som syner korleis kommunen ønsker å disponera areala i kommunen. Planen syner blant anna kva områder ein tillatar bebyggelse. Det kan og lagas planar for deler av kommunen, ein slik plan kallas *kommunedelplan*.

- kva er ein kommuneplans tekstdel?
Blir og kalla samfunnsdel, om ein seier at arealdelen i ein kommuneplan utgjer *skjelettet* så kan ein seie at tekstdelen utgjer *kjøtet.*

Arealplanlegging/ offentlege løyver:
- gjennomgå kommuneplanen: arealdel og samfunnsdel

Sjekk: - arealdelen i kommuneplanen
- krav til vanntilførsel og vannkvalitet
- krav til avløpssystem
- krav til adkomst frå offentleg veg
- skilting ved offentleg veg
- utarbeiding av reguleringsplan el. Bebyggelsesplan
- planlegging av uteareala
- planlegging av nye bygg: tenk tilrettelegging handikappa, universell utforming
- ombygging av eksisterande bygg
- tilgjengelegheit for alle, inneklima (allergikarar)

Kommuneplanen kan du få tak i ved å kontakte servicetorget i Finnøy kommune.

Saksbehandlingstid
Lovpålagte tidsfristar for reguleringsplanar slik det framgår av plan- og bygningsloven.:

Innlevert reguleringsforslag

a) Skjematisk oversikt over planverket i kommunen

- steg for steg søknadsprosessen: 2 etappar: steg 1-6: utarbeiding av plan, steg 7-13: saksbehandling;
1:
- kven skal du ta kontakt med i forhold til kva
- Plan- og bygningsloven (PBL) beskriver ulike typar arealplanar. Figuren under viser de formelle muligheiter som Plan- og bygningsloven gir for å gå frå plan til gjennomføring av tiltak.

- reguleringsplan for ditt område

b) Ligger tiltaket inne i kommuneplanen?

Denne delen er viktig å sjekke ut, godt arbeid i planleggingsfasen er halve arbeidet. Det viser seg at mange tiltakshavere ikke nyttar nok tid og merksam nok på denne fasen. Ein reduserer risikoen for mangler og feil ved anlegget om ein brukar nok tid på denne fasen, "ein må skynde seg sakte!".
Er svaret her:

Nei?

Send søknad om å få tiltaket inn i neste rullering av kommuneplanen. Ein kan utarbeide eit privat forslag til reguleringsplan. Kommunen pliktar å behandle private reguleringsforslag. Se behandlingstider ovenfor.
- søknad om dispensasjon
- tidsaspekt

Ja?
(- eller fått innvilga dispensasjonssøknad):
- reguleringsplanar/ bebyggelsesplanar
- detaljnivå
- konsulentbistand
- tidsaspekt og saksgang (1. gangsbehandling, off. ettersyn, 2. gang. Osv.)
- kostnadar ved regulering

c) Diverse søknadar etter behov

- byggesøknad
- søknad om godkjenning av vannforsyningssystem (jf. Næringsmiddellova)
- søknad om utslippstillatelse
- søknad om avkøyringstillatelse (Statens Vegvesen: Trafikkstasjonen: behandlingstid: 1 – 2 mnd.)
- søknad om skilting (Statens Vegvesen; Vegkontoret: behandlingstid: Serviceskilt: minst 1 år/ Trafikkstasjonen: Reklameskilt: 2-3 mnd.)
- forhandskonferanse med kommunen

Del 5:
Regelverk og løyver

Alle dei reglar og skjema ein må forholda seg til når ein startar for seg sjølv kan verke skremmande med det første, men ta eit steg og nå eit til så kommer du etter kvart i mål. Det fins veldig mange som står klar til å hjelpe deg og i nokre samanhengar kan det vere fornuftig å kjøpe viktige tenester. Krav til dokumentasjon er viktig å

- Bedin har ein god oversikt her
- Brønnøysundregistrene
- retningslinjer mattilsynet; HACCP
- skjenkeløyve
- skilting Statens Vegvesen
- HMS (Helse, Miljø og Sikkerheit); Internkontrollsystem blir viktigare og viktigare i våre dagar; det treng ikkje vara så komplisert, ein må berre satse på dei viktige momenta
- universell utforming: krav om handikaptoalett for eksempel. Handikappa reiser og på ferie, dette er ei målgruppe som ofte møter på ulike problem når det gjeld tilgjengelegheit.
- forventa strengare krav til bruk av miljøvennlege bygningsmaterial, strengare tekniske krav
- generelt vurdere tilpassing med tanke på auka gruppe av personar med astma og allergiar

NB: Det kan vere ei økonomisk vinning å vere oppdatert på mange av desse punkta som er lista opp her, det kan bli dyrt å måtte ta det med i betraktningen på eit seinare tidspunkt, dvs. når bygget er ferdig

Del 6: Ditt produktområde

a) Infrastruktur

Infrastruktur og tilbod i ditt område må du rekne som del av det du kan tilby
- universell utforming: er området gjort tilgjengelig for alle?
- parkering
- kartlegg kva som fins i ditt område av infrastruktur
- kartlegg kva slags tilbod fins i ditt område:

Stikkord:
- Kulturtilbod
- Turløyper
- Båtutfartsområde
- Overnatting
- Servering
- Andre tilbod, for eksempel: post, bank , legevakt, vinmonopol osv.
- Arrangerte aktivitetar
- Stedbundne akt.
- Lokale produkt
- Utstyr/båtutleige
- Informasjonom andre tilbod i produktområdet
- Aktivitetar utandørs
- Transport
- Arrangement
- Annet

b) **Kven kan du samarbeida med for å bidra til gjere produktområdet betre?**
- bransjevis
- bransjeoverskridande
- felter (mf. / salg/ tilbud og lignende)
- marknadsføring

Del 7:

Gode eksempel utanfrå

Det er viktig å studera kva andre har gjort for å lykkes anten det er stort eller lite anlegg. Ein kan hente mykje inspirasjon på denne måten og slik hjelpe seg fram til å utvikle sin eigen idè. Dess fleire som lukkast i å bygge opp anlegg i Ryfylke, dess meir attraktive vert alle dei som allereie driv reiselivsbedriftar i Ryfylke. Her har du eit par flotte eksempel på at det går an å bygge kvalitet både i stor og liten skala:

Eit stort : Sjernarøy Maritim

www.furrehytter.no

Her er eit døme på ei verksemd som etter kvart har vekse seg ganske stor. Sjernarøy Maritim og Furre Hytter tilbyr sjømat, golf og gøy. Dei har si verksemd på Bjergøy (- bli med til selve perlen i Ryfylke). Golf og natursti. Fiske og havrafting. Små selskap → store grupper. Fine hytter → moderne leilegheiter.

Eit lite: Terjer Hidle: Norda Hidle

www.nordahidle.no
Norda Hidle er eit anna døme på ei lita verksemd som driv godt og har noko særeige å tilby Med utgangspunkt i lokale natur- og kulturressursar, utarbeidet eit reiselivsprodukt overfor grupper, både private - og næringslivsskunder. Basert på lokal kunnskap og heilskap.

Ressursbank:

1) Nyttige lenker:

Her har vi samlet en liste over nyttige websider som verktøy for etablerere.

- www.NB24.no Eit nettsted om reiseliv
- www.byggesok.no informasjonssider om saksgang og lovverk i forhold til byggesak
- Beregningskalkulator
  Det finnes en rekke kalkulatorer på nettet som kan være nyttige hjelpemidler for å beregne alt fra verdien av ulike gjenstander (for eksempel bolig og bil), hvor mye en firmabil vil koste i økt skatt og annet.
- Dine Penger Eget Firma - nyttig informasjon om å drive eget firma
- Gründertesten er er et verktøy som er utviklet av PROFRÅD i samarbeid med www.sollan.no, for personer som ønsker å finne ut om det å drive gründervirksomhet er noe for dem. Etter å ha tatt testen skal du derfor kunne danne deg en oppfatning av om du vil passe som gründer eller ikke.
- **Ta testen her:** Gründertesten
- www.skape.no
- Lenker hos Bedin
  Offentlige og private kilder for etablerere.

- Temasider Bedin, klikk på direktelinken: http://www.bedin.no/php/d_kompomrade/cf/hApp_908/hDKey_1
- Innovasjonstjenester
  Et samarbeid mellom Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og SIVA
- www.adekvat.no
  Adekvat Info er en av Norges ledende informasjonslevernadører til små bedrifter. Helt siden starten i 1992 har målet vært å gjøre hverdagen enklere for småbedriftslederen.
- www.altinn.no
  Her finner du elektroniske skjemaer for moms, statistikk, selvangivelse, årsregnskap og mer til. Gjennom Altinn er det lettere å finne, fylle ut og levere skjemaer til offentlige etater.
- www.arbeidstilsynet.no
  Informasjon vedrørende arbeidsmiljøloven - forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker
- www.bedin.no
  Bedin er en gratis tjeneste for etablerere og bedrifter drevet av VINN på vegne av Nærings- og Handelsdepartementet
- www.bedrebetingelser.no
  Bedre Betingelser AS tilbyr gratis etableringshjelp til deg som skal starte firma og forhandler bedre betingelser til næringslivet. Innholdet på dette webstedet er geografisk tilpasset.
- www.brreg.no
  Brønnøysundregistrene. Registeretat og datakilde.
- www.cosmotorg.no
  Cosmotorg er en lokal og global Markedsplass for Investering, Eierskifte, Strategisk Allianse og Nyskaping. Cosmotorg er åpen for alle. Her kan du kjøpe og selge bedrifter, finne tilbud om investering, franchising og strategisk partnerskap. Du kan annonsere gratis her.
- www.etablerer.no
  En nettside som gir råd og bistand til alle som ønsker å starte og drive egen bedrift. Du kan registrere deg elektronisk for å motta nyttig informasjon tilpasset din profil.
- www.forenklingskanalen.no
  Nærings- og handelsdepartementet har opprettet Forenklingskanalen som et talerør som næringslivet kan bruke for å gi tilbakemelding om problemer sett fra bedriftenes hverdag. Hensikten er å kunne forenkle norsk regelverk og offentlige tjenester.

- www.giek.no
  GIEK er det sentrale statlige organ for garanti-stillelser og kredittforsikring av eksportkreditter. Hovedmålsettingen er å fremme norsk eksport av varer og tjenester og norske investeringer i utlandet.
- www.grunder.no: Norsk magasin for gründere
- www.innovasjonnorge.no
  Innovasjon Norge fremmer bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløser ulike distrikters og regioner næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.
- www.mattilsynet.no
  Informasjon vedrørende helse, miljø og sikkerhet i næringsmiddelbedrifter, samt tillatelse til drift av næringsmiddelbedrifter.
- www.muligheter.no
  Utdanning, jobb, etterutdanning og yrkesdatabase.
- www.nav.no
  Ny arbeids- og velferdsforvaltnig (erstatter Trygdeetaten og Aetat)
- www.norge.no
  Minside er en sikker nettportal med ulike kommunale og statlige tjenester. Du kan også se hvilken informasjon du er registert med i ulike offentlige registre. På Minside vil du kun ha tilgang til opplysninger om deg selv. Hensikten med Minside er å gjøre offentlige tjenester på Internett lettere tilgjengelig for deg som innbygger.
- www.odin.dep.no
  Store mengder med offentlig informasjon fra regjeringen og departementene
- www.patentstyret.no
  Infromasjon og søknader om patent på oppfinnelser, beskyttelse av design og varemerke.
- www.regelhjelp.no
  Offentlig nettstedet som hjelper deg å navigere rett i jungelen av lover og forskrifter.
- www.royaltix.no
  Etablerer ABC'n: Håndbok for deg som skal starte egen bedrift.
- www.skatteetaten.no
  Informasjon vedrørende skatt og merverdiavgift
- www.spor-oss.no
  Informasjon fra det offentlige om å starte og drive egen bedrift.
- www.ssb.no
  Statistisk Sentralbyrå

- www.toll.no
  Informasjon vedrørende import og eksport
- VitAlt
  Nyttig informasjon og linker for etablererar
- http://www.naaf.no/templates/Page.aspx?id=177&epslanguage=NO (Noregs Astma og Allergi Forbund
- www.sintef.no/byggforsk (mer om inneklima)
- www.nhf.no (Noregs Handikap Forbund)
- www.enova.no (søke støtte/ bygge energibesparende), linken nedanfor er direkte til Enova Næring:
  http://naring.enova.no/sitepageview.aspx?sitepageid=1002
-
- http://www.shdir.no/deltasenteret (Helsedirektoratet - universell utforming : tilgjengelegheit)
-

INTERNASJONALE SIDER

- www.bplan.com
  Engelsk side med gratis eksempler på hvordan man kan sette opp en Business Plan
- Erns & Young: How to Prepare a Business Plan
- Entrepreneurship at Harvard Business School
- Stanford: Center for Entrepreneurial Studies
- Ernst & Young: Entrepreneur of the Year

2) Nyttige telefonnummer:
Bedin rådgiver/ Narviktelefonene: 800 33 840 (gratis om du ikkje ringe frå mobil eller frå utlandet)
Brønnøysundregistrene: Opplysningstelefonen: 75 00 75 00
Sentralbord: 75 00 75 09